

Tisdagen den 28 mars

Kl. 15.00

§ 1 Fyllnadsval till utskott

TALMANNEN: Folkpartiets partigrupp har som suppleant i justitieutskottet efter Bonnie Bernström anmält Margareta Andrén. Centerpartiets partigrupp har som suppleant i socialförsäkringsutskottet under Gösta Anderssons ledighet anmält hans ersättare Marianne Jönsson.

Talmanen förklarade därefter valda till

suppleant i justitieutskottet

Margareta Andrén (fp)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Marianne Jönsson (c)

§ 2 Justerades protokollen för den 10, 13, 14, 15, 16 och 17 innevarande månad.

§ 3 Om den miljömässiga ambitionsnivån vid planeringen av nya bostadsområden

Bostadsministern ELVY OLSSON erhöll ordet för att besvara *Pär Granstedts* (c) den 7 mars anmälda fråga, 1977/78:337, och anförde:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka initiativ jag är beredd att ta för att underlätta kommuners strävanden att höja den miljömässiga ambitionsnivån vid planering av nya bostadsområden. Herr Granstedt har, som bakgrund för sin fråga, framhållit att vissa statliga bestämmelser kan försvåra genomförandet av okonventionella plan- och byggnadslösningar.

Bestämmelser som berör bostaden och dess grannskap har tillkommit bl. a. för att bevaka de boendes intressen vid planläggning och byggnadslovsprövning. Bestämmelserna syftar också till att uppnå en enhetlig behandling av dessa frågor. Självfallet bör de inte medföra en styrning till vissa hustyper och inte heller leda till en ordning som innebär likformighet beträffande hus och bebyggelse. Eftersom en god boendemiljö bör innehålla moment som ger området en egen identitet och särprägel, är det tvärtom mycket angeläget att bestämmelserna inte motverkar utan snarare stimulerar till en varierad utformning av planer och byggnader och uppmuntrar sökandet efter nya och bättre lösningar.

Tisdagen den
28 mars 1978

*Fyllnadsval till
utskott*

*Om den miljömäs-
siga ambitionsnivån
vid planeringen
av nya bostadsom-
råden*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om den miljömäs-
siga ambitionsnivån
vid planeringen
av nya bostadsom-
råden*

I blivande förslag till ny byggnadslagstiftning skall denna grundinställning komma till uttryck.

Statens planverk avser att under det närmaste året presentera förslag till ny byggnorm, SBN 78. Efter sedvanligt remissförfarande kommer regeringen att fastställa den nya byggnormen. Den berörda frågan, som har stor betydelse från kvalitetssynpunkt, kommer att beaktas i detta arbete.

Vad gäller finansieringsförutsättningarna har regeringen i propositionen angående riktlinjer för ansvarsfördelning inom bostadsförsörjningen aviserat att bostadsstyrelsen kommer att ges befogenheter att medge avsteg från de grunder som fastställts för pantvärdeметoden. Syftet härmed är att underlätta lösningar som avviker från de gängse och som därför kan ha svårt att få en rättvisande belåning inom pantvärdeметодens ram. Även denna åtgärd kan alltså förväntas medverka till en i vid mening förbättrad boendemiljö.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Den här frågan har ju en ganska stor räckvidd. Hur vi utformar våra bostäder, vilken arkitektur som tillämpas, hur bostadsområdena som helhet får sin karaktär har en mycket stor betydelse för de människor som berörs. Det går naturligtvis inte att helt klarlägga sambandet mellan bostadsområdenas utformning och olika typer av sociala problem eller socialt välbefinnande, men jag tror att det är ganska uppenbart för var och en att trivseln i det område där man bor över huvud taget är en mycket viktig faktor vid anpassningen i tillvaron.

Vi har fått uppleva, inte minst i storstadsområdena och i andra snabbt expanderande orter, att det har tillkommit bostadsområden som har erbjudit en mycket tråkig och steril miljö. Det har gällt flerfamiljshusområden men det kan också sägas om småhusområden. Vi kan konstatera, i en tid när man i många kommuner nu går över från flerfamiljshusbyggande till småhusbyggande, att det faktiskt går att göra småhusområdena precis lika tråkiga, sterila och fantasilösa som de flerfamiljshusområden som vi tidigare har ondgjort oss över.

Det är viktigt att vi släpper fram nya, okonventionella lösningar. Det kan gälla beträffande arkitekturen, utformningen av det enskilda huset, och även beträffande planlösningar för de nya områdena. Det finns också en betydande vilja att söka sig fram till sådana här nya arkitektoniska lösningar. Många av oss har följt den debatt som har förts inom t. ex. HSB-rörelsen, där man har sökt sig fram till nya lösningar på flerfamiljshus, och vi har sett hur olika kommuner försöker hitta nya lösningar både på flerfamiljshusområden och på småhusområden. Men problemen som man stöter på är betydande. De är i hög grad av ekonomisk art, och i inte så liten grad beror de på de statliga regler och normer som finns.

Nu framgår det av bostadsministerns svar att man i regeringen är starkt medveten om detta och har en klar vilja att komma till rätta med de problem som finns. Det tycker jag är mycket positivt, och jag ser fram mot positiva

resultat av de åtgärder som bostadsministern har angivit. Inte minst viktigt är det naturligtvis att det dispensförfarande som anges i svaret verkligen tillämpas och att det sker på ett så generöst sätt som möjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om riktlinjer för köp av trafiktjänster hos SJ, m. m.

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara Bertil Zachrissons (s) den 10 mars anmälda fråga, 1977/78:347, och anförde:

Herr talman! Bertil Zachrisson har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att få fram riktlinjer för beräkning av ersättningsbelopp som kan ligga till grund för överenskommelser med SJ vid köp av trafiktjänster och vid investeringar i anläggningar.

Som jag framhållit i propositionen om åtgärder för att förbättra lokal och regional kollektiv trafik finner jag det angeläget att sådana taxesystem som på sikt kan komma att etableras i de olika länen också skall kunna omfatta trafik på järnväg. Det i propositionen föreslagna bidragssystemet omfattar också olika slag av spårbunden trafik. När det gäller ersättningsbeloppets storlek till SJ anser jag att det bör fastställas genom förhandlingar mellan SJ och huvudmannen. Jag har emellertid funnit det vanskligt att redan nu fastställa allmängiltiga riktlinjer för hur huvudmannens ersättning till järnvägsföretaget skall beräknas. Svårigheterna beror främst på att förhållandena och därmed förutsättningarna kan förväntas komma att vara mycket olika från fall till fall. Om behov uppstår är jag emellertid beredd att ta upp frågan till förnyad prövning.

I fråga om ersättning för investering i fasta anläggningar, varom diskussioner och förhandlingar förts i några uppmärksammade fall, vill jag hänvisa till mina tidigare svar på liknande frågor här i kammaren. I dessa har jag framhållit att det i första hand är avtalsparterna som själva skall söka nå överenskommelse om trafikens utbyggnad och utformning. I vissa fall kan det, om parterna inte kan komma överens, bli aktuellt med åtgärder från regeringens sida.

BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Sedan länge pågår på olika håll i landet förhandlingar mellan kommunala trafikordnare och statens järnvägar om former och ersättning för samverkan i trafikarbetet. Svårigheterna att komma överens har varit betydande, och i några mer flagranta fall har de utdragna förhandlingarna väckt stor irritation hos både kommunalt ansvariga och den resande allmänheten. SJ har fått klä skott för kritiken, trots att den grundläggande svårigheten i huvudsak är att söka i bristen på riktlinjer för trafikpolitiken. Det ansvaret faller främst på politiskt ansvariga i regering och riksdag.

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om riktlinjer för
köp av trafiktjänster
hos SJ, m. m.*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om riktlinjer för
köp av trafikjäns-
ter hos SJ, m. m.*

Ambitionen på kommunalt håll att tillmötesgå de växande anspråken på kollektivtrafik är stor, särskilt i de stora tätortsregionerna. Där har ofta också SJ väsentliga intressen att bevaka. Kommuner och landsting har både ekonomiskt och planmässigt kommit att ta ett allt större ansvar för kollektivtrafiken. Den utvecklingen är bra.

I en proposition om den lokala och regionala kollektiva persontrafiken skapas nu också bättre juridiska förutsättningar för ett sådant kommunalt ansvar. Det är också bra. Jag noterar tacksamt att regeringen har tagit fasta på våra förslag att lägga fram den propositionen även om vi tyvärr ännu måste vänta på en mer övergripande trafikreform. Men i den propositionen saknas fortfarande en lösning på ett problem som kommunerna är mycket intresserade av, nämligen principerna för kostnadsfördelning mellan stat och kommun, när SJ har att svara för trafik som är regionalt motiverad. Det är en mycket stor svaghet i en i övrigt bra proposition att denna fråga förbigås.

Den här bristen kan bli mycket ödesdiger både för kommunerna och för SJ. Det har också Svenska kommunförbundet insett och har därför begärt att regeringen skall medverka till att det kommer förslag om riktlinjer för beräkning av ersättningsbelopp, som kan ligga till grund för överenskommelse med SJ vid köp av trafikjänster. Efter lång tids sega förhandlingar begär nu Kommunförbundet hjälp av regeringen. Det är därför förvånansvärt att kommunikationsministern ger ett så passivt svar på min fråga. Det är klart att det är bra att regeringen vill gripa in när det uppstår bekymmer osv., men vi har dem ju redan här. Det är helt enkelt inte lönt att förhandla längre, säger kommunalmännen, därför att den principfråga det gäller kan man inte komma till någon lösning på om inte regeringen ger ett besked.

Regeringen vill ha mer tid för beslut. Kommunerna skall tydligen ytterligare seghalas. Men när nu dessa förhandlingar skall utvidgas till ännu fler landsting, kommer det att skapa ytterligare svårigheter.

Det är klart att de lokala förutsättningarna varierar, men den grundläggande frågan är en principfråga, och där vill Kommunförbundet nu ha ett snabbt besked. Vad kommer kommunikationsministern att svara Kommunförbundet? Får förbundet ett lika passivt svar som det jag har fått här i dag? Att bara hänvisa till nya årslånga förhandlingar är inte att ge ett särskilt konstruktivt bidrag för att lösa ett mycket besvärligt problem.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Låt mig först konstatera det positiva i Bertil Zachrissons anförande, nämligen att han tacksamt har noterat att propositionen om förbättrad lokal och regional kollektiv trafik läggs fram. Det var roligt att höra.

Jag kan självfallet inte här och nu svara på den direkta fråga som Bertil Zachrisson framställde, nämligen vad jag kommer att svara Kommunförbundet. Det får man väl bli varse när frågan är färdigbehandlad i departementet. Men att förbundet skall få ett svar, och ett konstruktivt svar, kan jag uttala.

Jag blev litet förvånad över att Bertil Zachrisson sade att SJ har fått klä skott

för svårigheterna att komma överens – när det i själva verket enligt Bertil Zachrissons uppfattning är politikerna, främst kommunikationsministern, som har ansvaret för att man inte har lagt fram förslag om några förändringar i 1963 års trafikpolitiska beslut.

Det uttalandet förvånar mig som sagt en smula. Som bekant föreslog länskortsutredningen att man skulle fastställa riktlinjer för hur en huvudmans ersättning till SJ skall beräknas i sådana fall där huvudmannen köper trafik av SJ. Förslaget är så utformat att SJ skulle erhålla en i princip oförändrad intäktsnivå. Ett sådant system skulle naturligtvis kunna fungera ett eller annat år. Men hur skall man sedan kunna precisera vad som är oförändrad intäktsnivå? Man kan då inte isolera olika faktorerers inverkan för att få fram det teoretiska normalläge mot vilket ersättningen enligt förslaget skall beräknas. Därför är detta ett mycket svårt problem, som det tål att ytterligare fundera en smula på.

BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! Det är klart att det är ett svårt problem – och detta har naturligtvis landstingen och kommunerna kommit underfund med vid sina förhandlingar – men jag menar att man inte kan låta sig nöja med det konstaterandet. Man kan inte heller, som kommunikationsministern delvis gör i svaret, krypa bakom det faktum att de lokala förutsättningarna varierar. Därför måste man i botten få en reglering av kostnadsfördelningen.

Låt mig ta ett konkret exempel – även om jag inte har något intresse av att diskutera det i och för sig, utan bara tar upp det som en exemplifiering – nämligen ombyggnaden av Jakobsbergs station. Där har man tragglat med det ärendet i årtal och gjort uppvaktningar för att få en förbättring av trafikmiljön. Det gäller framför allt att ge de handikappade en bättre miljö, och vidare vill man också ha en ny station. SJ och landstinget är helt överens om de lokala problemen, om markdisposition osv., och landstinget har t. o. m. förklarat sig berett att betala hela kalaset. Men det hjälper inte, eftersom SJ anser att företaget dessutom skall ha betalt för vissa centrala kostnader. Det bekymret har inte med några lokala svårigheter att göra, utan det är en ren principfråga som måste knäckas genom ett centralt beslut av regering och riksdag.

Jag tycker inte att man skall avvisa problemet genom att, så enkelt som herr Turesson gör, säga att parterna själva får lösa det, men att regeringen skall ingripa om de inte kan komma överens. Det är ju precis vad som har skett! Vad begär herr Turesson mer än att Kommunförbundet kräver ett ingripande, inte genom någon tillfällig improvisation, utan med rejäla riktlinjer? Sådana riktlinjer går det bra att utarbeta för bussar och spårvagnar – det har vi ett utmärkt exempel på i den proposition som vi har fått. Därför tycker jag att det också bör kunna gå när det gäller SJ. Problemet borde kunna lösas i departementet, men om detta går, tycker jag att man bör ompröva det förslag som Göteborgsregionen har tagit upp i sin skrivelse till Kommunförbundet, nämligen att principerna för en kostnadsfördelning mellan stat och kommun snabbt skall utredas.

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om riktlinjer för
köp av trafikjäns-
ter hos SJ, m. m.*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om planerade
tågindragningar
på järnvägslinjen
Gårdsjö-Håkantor-
torp-Vara*

Det vore intressant att få veta om kommunikationsministern är beredd att medverka till ett sådant initiativ.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Bertil Zachrisson säger att den fråga, om Jakobsbergs station, som han tar upp specifikt bör kunna lösas genom att kommunikationsdepartementet ger direktiv till SJ, men jag vill säga att problemet kan lösas inom ramarna för de beslutsmöjligheter som SJ redan har.

BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! Det är faktiskt inte särskilt trösterikt, eftersom man under långa tider förgäves har försökt att komma fram på den vägen.

Risken är att man, om man bara hänvisar till de förutsättningar som de lokala grupperna har, framför allt på driftsidan, i stället väljer lösningar som kan bli mycket ödesdigra. De kan få ödesdigra konsekvenser för SJ genom att kommunerna frestas att finna lösningar vid sidan av SJ, och det är också riskabelt för SJ ur personalsynpunkt, eftersom sådana lösningar kan bli ett hot mot sysselsättningen för SJ:s personal. Också sett från dessa utgångspunkter vore det därför önskvärt att regeringen utfärdade vissa bestämda regler.

Jag tycker inte att man skall vara passiv och uppgiven. Herr Turesson är ju föredömligt aktiv ute i bygderna, där han presenterar diverse lösningar på olika trafikproblem. Den aktiviteten borde också få ett uttryck i det här sammanhanget och gärna i riksdagen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om planerade tågindragningar på järnvägslinjen Gårdsjö-Håkantor-Vara

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Arne Blomkvists* (s) den 13 mars anmälda fråga, 1977/78:349, och anförde:

Herr talman! Arne Blomkvist har frågat mig om jag är beredd medverka till att undanröja SJ:s beslut om tågindragningar från nästa tidtabellsskifte på linjen Gårdsjö-Håkantor-Vara.

Regeringen föreskrev genom beslut den 26 januari i år att SJ skall iakta återhållsamhet när det gäller att vid tidtabellsskiftet i maj minska antalet persontåg. Efter samråd med länsstyrelser och kommuner har SJ i linje med regeringens beslut därefter omarbetat tidtabellerna. Jag har tidigare här i kammaren redovisat att SJ som en följd av beslutet återinlagt tåg i tidtabellerna på ett drygt 20-tal linjer i landet. Indragningshotet har därmed undanröjts för ett stort antal tåg, bl. a. flera skoltåg.

SJ:s tidtabellsarbete är synnerligen komplicerat. Givetvis innebar regeringsingripandet den 26 januari stora problem för SJ i detta arbete. Inte minst var det viktigt att trots kravet på återhållsamhet vid tågindragningar genomföra de förbättringar i tidtabellerna på huvudlinjerna som ursprung-

ligen planerats. Det är därför med tillfredsställelse jag konstaterar att SJ – så långt jag kan överblicka läget – har bemästrat problemen att sammanjämka de olika krav som ställs på tidtabellerna. Totalt sett kommer den nya tidtabellen att ge väsentliga förbättringar för det helt övervägande antalet resenärer, samtidigt som en rimlig trafiknivå tryggas.

Regeringsbeslutet om återhållsamhet vid tågindragningar var ett principbeslut. Med hänsyn till komplexiteten i SJ:s tidtabell är det givetvis inte möjligt för regeringen att mer detaljerat föreskriva vilka tåg som bör bibehållas resp. dras in. Regeringen kan ju inte ta över SJ:s tidtabellsarbete. Av dessa skäl är det därför inte möjligt för regeringen att ingripa i de speciella tidtabellsfrågor som frågeställaren tar upp.

ARNE BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Tyvärr måste jag säga att jag inte kan vara glad för det. Det kan inte heller den bygd och de människor som jag representerar.

Vad som nu sker när det gäller bandelen Gårdsjö–Vara är av avgörande betydelse för berörda kommuner, kanske inte minst för Lidköpings kommun. För kommunerna och länet i övrigt är det angeläget att slå vakt om denna bandel. De av SJ föreslagna åtgärderna kommer att innebära en allvarligt försämrad trafikförsörjning i den västra delen av länet. Det medför bl. a. att trafikutbudet mellan Mariestad och Lidköping under vardagar minskar från tre turer till två. Möjligheterna till arbetsresor till och från Lidköping resp. Mariestad kommer helt att försvinna. Till detta kommer att besöksresor av olika slag blir allt svårare att företa.

Liksom länsstyrelsen anser jag att risken är stor att trafikunderlaget på sträckan helt undanrycks. Därmed kommer också det ekonomiska resultatet av trafikarbetet att ytterligare försämrats och motivera fortsatta indragningar, som förmodligen på sikt leder till nedläggning av persontrafiken på järnvägen mellan Lidköping och Mariestad.

Detsamma gäller självfallet även för sträckan Lidköping–Vara, där nuvarande arbetsresemöjligheter med tåg helt kommer att försvinna. Här vill jag peka på att arbetståget på morgonen samkörs med skoltransporter som sker på uppdrag av Lidköpings kommun. Just skoltågen har en god beläggning, och jag delar därför kommunens uppfattning att det är motiverat att behålla skoltransporterna på tåg för att kunna ge en god grundbeläggning på förbindelsen. De föreslagna indragningarna kommer i varje fall inte att leda till en förbättring av det ekonomiska resultatet.

Nu säger kommunikationsministern att han kan glädja sig åt att SJ genom de åtgärder som vidtagits har kunnat återinlägga tåg i tidtabellerna på ett drygt 20-tal linjer. Kommunikationsministern understryker också att de insatser som gjorts har medfört väsentliga förbättringar för det helt övervägande antalet resenärer. Samtidigt hävdar han att man på det sättet har kunnat garantera en rimlig trafiknivå.

När det gäller den bygd som jag här talar om kan jag försäkra att människorna där inte kommer att dela kommunikationsministerns uppfatt-

*Om planerade
tågindragningar
på järnvägslinjen
Gårdsjö–Håkan-
torp–Vara*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om planerade
tågindragningar
på järnvägslinjen
Gårdsjö–Håkan-
torp–Vara*

ning. Jag skulle vilja vädja till kommunikationsministern att än en gång ta sig en funderare på problemen och hjälpa till, så att denna bygd får behålla de tågtider som f. n. tillämpas.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Det är naturligtvis beklagligt att det inte gått att få ett sådant utfall av de justeringar av de nya tidtabellerna som föranletts av regeringens beslut den 26 januari att alla trafikanter blivit belåtna. Men det beror på, som jag sade i mitt svar, att tidtabellsarbetet är mycket komplicerat. Jag skall försöka att ge en bild av detta när det gäller fallet Gårdsjö–Håkantorp, som Arne Blomkvist har tagit upp.

Linjen har två anknytningspunkter med västra stambanan, dels i Gårdsjö, dels i Håkantorp på linjen Uddevalla–Herrljunga. Tidtabellen på västra stambanan är systematiserad, dvs. från maj 1977 infördes en strikt entimmestrafik. Det är en modern form av tidtabellskonstruktion som är mycket uppskattad av allmänheten och som verksamt bidragit till att tillföra SJ många nya resenärer. Tågen på linjen Gårdsjö–Håkantorp framförs även på sträckan Gårdsjö–Hallsberg och måste där anpassas till entimmestrafiken och anslutningarna i Hallsberg. I andra änden av linjen framförs tågen till och från Herrljunga, eller till och från Vara i några fall, vilket också ställer speciella krav på anpassningen till den systematiserade tidtabellen med entimmestrafik på västra stambanan. Till detta kommer att SJ enligt den nya tidtabellen fortsatt att systematisera trafiken på linjen Uddevalla–Herrljunga, och det tycker jag är positivt. Men det påverkar tidtabellens uppläggning på linjen Gårdsjö–Håkantorp.

Av dessa skäl som jag nu försökt att beskriva – det skulle ha varit lättare om vi hade haft en karta framför oss – är det utomordentligt komplicerat att tillmötesgå Arne Blomkvists önskemål.

ARNE BLOMKVIST (s):

Herr talman! Kommunikationsministern har i sitt svar understrukt att detta är ett mycket komplicerat arbete för SJ. Å andra sidan kan jag säga kommunikationsministern att berörda kommuner – inte minst Lidköping – har haft flera förhandlingar med SJ, varvid man understrukt betydelsen av att bibehålla de nuvarande tågförbindelserna. Till detta kommer att även länsstyrelsen med det ansvar som den har för kommunikationerna i denna bygd också har ansett att de åtgärder som SJ nu avser att vidta kommer att skapa svåra problem för kollektivtrafiken i berörda kommuner.

Nu har kommunikationsministern mer konkretiserat de problem som kommer att uppstå för SJ. Jag vill då bara peka på problemen för de människor som är berörda av SJ:s åtgärder.

För det första är ett bibehållande av den nuvarande persontågtrafiken på banan Gårdsjö–Håkantorp det bästa alternativet. Det är samtidigt förmånligare både för pensionärer och för studerande än alternativet med de tågtider som SJ avser att tillämpa i fortsättningen.

För det andra vill jag understryka det som jag har sagt tidigare, att på detta

sätt kommer man inte att ha möjligheter att utnyttja tågen till arbetsresor. Människor som tidigare har använt dessa förbindelser kan i fortsättningen inte utnyttja dem därför att man tagit bort de turer som är anpassade till arbetstiderna.

En rad andra svårigheter kommer att uppkomma för allmänheten, och jag vill än en gång vädja till kommunikationsministern att han tillsammans med sina medarbetare verkligen beaktar det negativa resultatet av de åtgärder som SJ avser att vidta.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Det är klart att indragningarna av tågförbindelser medför problem för de enskilda människor som hittills har utnyttjat de indragna förbindelserna och indirekt också för bygden, men jag kan försäkra Arne Blomkvist att de tåglägenheter som med största sannolikhet kommer att dras in från den 28 maj är de sämst utnyttjade på den här bandelen. Dessa indragningar drabbar alltså minst hårt.

Jag vill framhålla att det här jobbet – inte mitt, utan tidstabellarbetet – är så komplicerat att varken Arne Blomkvist eller jag med absolut säkerhet kan bedöma möjligheterna för SJ att bibehålla turerna och tillmötesgå de krav som Arne Blomkvist och kommunerna ställer. Utöver de konkreta fakta som jag redovisade i mitt föregående inlägg vill jag tala om att SJ skall lägga om godstågskörningen i området för att få större effektivitet och bättre service. Det påverkar också persontågstidtabellen. Vidare måste naturligtvis tidtabellen också anpassas till sådana faktorer som tillgången på mötesstationer, mötesspårens längd, stignings- och lutningsförhållanden, dragkraft, fordonsomlopp, vagnvikt, placeringsorter, tjänstgöringsföreskrifter för åkande personal etc. Det är en mängd faktorer som vävs in i bilden, och jag kan inte för dagen bedöma hur mycket hänsyn man måste ta till dem, men jag utgår från att man i det här fallet kan lita på de bedömningar som SJ:s experter gör.

Jag hoppas att jag med de här ganska detaljerade faktaredovisningarna har klarlagt att det inte är möjligt för en regering, hur gärna den än skulle vilja göra det bra för alla människor, att fatta beslut som går längre än principbeslutet den 26 januari. Det var ett kraftigt ingrepp i statens järnvägars beslutanderätt.

ARNE BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag skall lova kommunikationsministern att föra detta budskap vidare till invånarna i berörda kommuner. Men jag är övertygad om, kommunikationsministern, att de får svårigheter att acceptera de synpunkter som kommunikationsministern och SJ företräder i det här sammanhanget.

När det sedan gäller antalet tågresenärer har jag en uppgift från Lidköpings kommun om att det mellan Mariestad och Lidköping är en beläggning med tio resenärer per tur. På skoltågen och arbetsresetågen mellan Lidköping och Vara lär det, enligt uppgifter jag har fått, vara en genomsnittsbeläggning av

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om planerade
tågindragningar
på järnvägslinjen
Gårdsjö–Håkan-
torp–Vara*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om planerade
tågindragningar
på järnvägslinjen
Gårdsjö-Håkan-
torp-Vara*

mellan 50 och 60. Jag vill understryka att det här är uppgifter som jag har fått genom min kommun. Jag har alltså inte kontrollerat dem. Men detta säger väl ändå att det finns ett underlag. Tar man nu bort en del av turerna är det uppenbart att en del av underlaget för tågtrafiken i denna bygd kommer att försvinna. Därmed kan man på sikt räkna med att tågförbindelserna i denna bygd kommer att försvinna.

Samtidigt arbetar länsstyrelserna och kommunerna för att främja kollektivtrafiken i denna del av länet.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Med anledning av de siffror Arne Blomkvist angav vill jag som exempel nämna att på det tåg som går från Lidköping kl. 6.09 till Vara är det vid avgången från Lidköping 2,2 resande och vid ankomsten till Vara 2,8. Dessa siffror anger ett genomsnitt i september-oktober 1977 måndagar till fredagar. På det tåg som avgår från Mariestad kl. 7.37 till Lidköping är det 3,8 resande vid avgången och 9,0 vid ankomsten till Lidköping.

Det är riktigt att det tåg som går från Vara kl. 7.36 visserligen bara har i genomsnitt 3,4 resande när det går från Vara men har 73,1 när det kommer till Lidköping. Det är ett skoltåg. De andra turerna mitt på dagen har ett medelantal resenärer varierande mellan ungefär 10 och 21, enligt vad jag nu hastigt kan se av siffrorna, under det att ett eftermiddagståg från Lidköping till Vara 15.34 vid avgången från Lidköping har i genomsnitt 68,0 resande och vid ankomsten till Vara 14,4. Det är skoleleverna som reser tillbaka.

ARNE BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag vill ännu en gång understryka att jag använt det siffermaterial som kommunen har lämnat. I den skrivelse som tillställts kommundepartementet från kommunen skriver man bl. a. följande:

”Kommunerna anser att endast med ett rikt turutbud och med turer anpassade till arbetsresor kan järnvägen på sikt behålla och öka det underlag som behövs för att motivera persontrafikens fortbestånd. SJ:s förslag innebär att de nuvarande möjligheterna till arbetspendling mellan Mariestad och Lidköping försvinner helt. Dessa turer har i dag enligt bilagda resandestatistik ett resande på ca tio personer per tur i likhet med övriga turer på denna sträckning.” – Det är alltså dessa siffror jag har använt.

På den andra sträckan, sträckan Lidköping-Vara, är det skolresorna som bildar underlaget för trafiken.

Det är uppenbart att intresset för kollektivtrafik i denna bygd inte kommer att öka om dessa turer tas undan. Det är ändå en strävan att öka möjligheterna att utnyttja det kollektiva trafiknätet. Tyvärr medverkar kommunikationsministern här till att minska förutsättningarna för en sådan utveckling.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Utan att skryta vill jag påstå att det beslut som regeringen på mitt förslag fattade den 26 januari är det kanske mest genomgripande beslut som någon svensk regering fattat, inte för att slå undan möjligheterna till

kollektivtrafiken utan för att rädda den.

Arne Blomkvist åberopade kommunens skrivelse. Jag vill då säga att vi i kommunikationsdepartementet före beslutet den 26 januari hade ett mycket stort antal skrivelser från kommuner över hela detta land där man klagade på de aviserade förändringarna av tidtabellen fr. o. m. den 28 maj i år. Men det fanns icke någon protest från kommuner som berörs av den här banan.

ARNE BLOMKVIST (s)

Herr talman! Jag har självfallet med intresse och glädje noterat de uttalanden som har gjorts och de beslut som har fattats av regeringen om återhållsamhet med tågindragningar. De människor som berörs av dessa positiva beslut kommer självfallet att bli tillfredsställda med att de får bättre kommunikationer. Men jag måste tyvärr säga att det är svårt för de människor som bor i den bygd som jag talar om att glädja sig med dessa trafikanter, eftersom de kommer att få så kraftigt försämrade möjligheter att utnyttja de kollektiva trafikmedlen.

Det är beklagligt att SJ vid de kontakter som man har haft och i de förhandlingar som man har fört med berörda kommuner inte har beaktat de mycket starka skäl som har framförts från kommunerna och länsstyrelsen mot de trafikindragningar som SJ kommer att genomföra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Allan Gustafssons* (c) den 15 mars anmälda fråga, 1977/78:355, och anförde:

Herr talman! Allan Gustafsson har frågat mig om det finns några som helst möjligheter att som beredskapsarbete bygga en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla.

Frågan om att bygga en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla behandlades ingående i slutet av 1960-talet av kanaltrafikutredningen. Frågeställningen gällde bl. a. om Trollhätte kanal kunde erbjuda en led med godtagbar säkerhet för fartygstrafiken med hänsyn till de rasrisker som ansågs föreligga i Götaälvdelen. Byggandet av en ny kanal beräknades kosta ca 500 milj. kr. i 1963 års prisnivå. Investeringen bedömdes av utredningen varken företagsekonomiskt eller samhällsekonomiskt lönsam. År 1969 behandlades frågan av riksdagen, som avvisade tanken på att bygga en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla. Riksdagen förordade i stället en utbyggnad av Trollhätte kanal.

Sedan numera Trollhätte kanal byggts ut har de trafikekonomiska förutsättningarna minskat ytterligare för en kanal mellan Uddevalla och Vänersborg. Med hänsyn till investeringens tekniska art skulle denna inte heller vara särskilt lämpad att utföras som beredskapsarbete.

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

Om en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om en kanal mellan
Vänern och Uddevalla*

ALLAN GUSTAFSSON (c)

Herr talman! Jag ber först att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställde den är det kärva sysselsättningsläge som f. n. råder i landet, inte minst i Värmland och Dalmland.

Ett kanalbygge mellan Uddevalla och Vänersborg skulle utan tvivel få utomordentligt stor betydelse för sysselsättningen i de bygder som kanalbygget skulle beröra. Dessutom skulle det skapas en kortare och säkrare väg mellan Västerhavet och Vänern. Vi vet att raskatastrofer har inträffat utmed Göta älv, och ingenting garanterar att sådana inte i framtiden kan inträffa igen med stora personella och materiella skador som följd.

Frågan om byggandet av en kanal mellan Uddevalla och Vänersborg har vid olika tillfällen varit föremål för utredning, men av skäl som kommunikationsministern har redogjort för har arbetet stannat på utredningsstadiet. I den svenska debatten om de inrikes godstransporternas framtida utveckling och fördelning förbigås oftast vattenvägarna. Intresset är främst riktat mot fördelningen mellan landsvägs- och järnvägstransporter. Internationellt görs en hel del för att förbättra de inre vattenvägarnas transportkapacitet. I Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Belgien, Italien, Portugal, Jugoslavien och i Östeuropa pågår utbyggnadsprogram, som avser både nya kanaler och förbättring av befintliga. Utvecklingen går sålunda i många länder mot en ökning av vattentrafiken, medan tendensen i Sverige pekar åt motsatt håll.

Genom det positiva intresse för Vänersjöfarten som kommunikationsministern visat och genom de ytterligare stimulansåtgärder som utlovats torde sjötransporterna på Vänern komma att öka. Det blir till gagn för hela Vänerområdet. En kortare, säkrare och modernare förbindelse med Västerhavet skulle utan tvivel förstärka fraktstödsåtgärderna betydligt och göra de exporterande industrierna runt Vänern konkurrenskraftigare på världsmarknaden. Detta i sin tur skulle helt naturligt bidra till att höja sysselsättningen i Vänerområdet.

I svaret säger kommunikationsministern att en utbyggnad år 1969 inte ansågs vara samhällsekonomiskt lönsam. Men sedan dess har det gått nio år, och även på detta område har det pågått en utveckling. Det gäller t. ex. bogseringsteknik, fartygsteknik och slussningsteknik.

Jag kan inte bedöma de tekniska förutsättningarna för ett kanalbygge, men jag har svårt att föreställa mig att det skulle vara svårare att bygga en kanal än att spränga fram riksvägar genom stora bergsmassiv. Jag kommer själv från en ort där man byggt ut och byggt om kanalen, nämligen från Säffle. Vi erfor där inte på något sätt att företaget var tekniskt komplicerat. Att ett bygge av den här arten kan vara besvärligt kan jag förstå, men det skapar då också en hel rad jobb inom en bred sektor. De nuvarande beredskapsarbetena är kanske inte alltid av den positiva art som byggandet av en kanal kan vara.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om försörjningen med försöksdjur

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Gösta Karlssons (c) den 10 mars anmälda fråga, 1977/78:348, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Gösta Karlsson har frågat industriministern om han är beredd att i avvaktan på ett ställningstagande från statsmakternas sida i fråga om försörjningen av försöksdjur låta den nuvarande produktionen av försöksdjur vid Åkers Krutbruk fortsätta. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

För att bl. a. bereda sysselsättning för personalen vid nedläggningshotade Åkers Krutbruk, som ingår i förenade fabriksverken, tillsattes år 1976 en arbetsgrupp för att planera och lägga fram förslag till att i Åker öka ut försöksdjursproduktionen. Arbetsgruppen föreslog i sin rapport en utbyggnad av verksamheten i Åker. Investeringskostnaden beräknades till 22 milj. kr. Mot bakgrund av att flera remissinstanser ifrågasatte det rimliga i denna investering har frågan om statlig försöksdjursproduktion ytterligare utretts inom jordbruksdepartementet.

Försöksdjursproduktionen i Åker har varit kvalitativt högtstående men medför underskott i verksamheten. Frågan om inriktning och huvudmannaskap för den fortsatta försöksdjursproduktionen bereds f. n. inom jordbruksdepartementet. Intill dess att beredningsarbetet beräknas vara avslutat under våren 1978 bör dock verksamheten upprätthållas.

GÖSTA KARLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Jag ställde frågan till chefen för industridepartementet, under vilket förenade fabriksverken och därmed Åkers Krutbruk sorterar. Men frågan har också en sysselsättningspolitisk sida, som jag förstår att jordbruksministern inte kan gå in på. Och jag hade inte heller formulerat frågan så.

Jag tackar för det positiva svar som jag fick av jordbruksministern – i varje fall med den formulering som frågan hade fått. Det gällde förhållandena intill dess ett slutligt ställningstagande kunde göras. Men bakgrunden till frågan kräver ett klarläggande.

Måndagen den 20 februari kom det en order till Åkers Krutbruk från förenade fabriksverken om att produktionen av försöksdjur skulle avvecklas enligt besked från industridepartementet. Fredagen den 3 mars – drygt en vecka efteråt – löd ordern att man skulle behålla produktionen, och nu kom beskedet från jordbruksdepartementet, enligt uppgift i lokalpressen. Under den tiden hade förberedelser inletts för en avveckling. Kontakter hade tagits med avnämarna och med statliga myndigheter i Finland och Norge för ett övertagande av produktionen. Det gällde också och framför allt att bereda möjligheter till omplacering av den personal på ett tiotal personer som sysslar med verksamheten.

Jag vill erinra om att försöksdjursproduktionen inleddes 1969 efter uppmaning från statens försöksdjursnämnd för att skaffa högkvalitativa

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om försörjningen
med försöksdjur*

*Om försörjningen
med försöksdjur*

försöksdjur. Och jag uppmärksammar att jordbruksministern har understrukit kvaliteten på de försöksdjur som fötts upp på Åkers Krutbruk. Det har t. o. m. talats om att denna verksamhet skulle vara den enda i Skandinavien som kan leverera högkvalitativa försöksdjur.

Naturligtvis medför ett besked om avveckling oro för avnämarna, svårigheter att skaffa djur från annat håll och svårigheter att upprätthålla kravet på en tillfredsställande kvalitet. Jag tänker inte här gå in på frågan om försöksdjursverksamheten som sådan – tillfälle att diskutera den kommer senare. Det är bara att med jordbruksministern slå fast att man vid Åkers Krutbruk nått fram till en hög kvalitet. Man har också skapat goda förutsättningar för en produktion, utbildat folk och gett människor erfarenheter – sådant som måste tas till vara i fortsättningen.

För mig är det emellertid också viktigt med sysselsättningen. Vi har haft det besvärligt i Sörmland och i Strängnäs kommun. För två år sedan fattade riksdagen beslut om nedläggning av kruttillverkningen, och det tillsattes en särskild arbetsgrupp. I dag är det inte längre aktuellt med en sådan nedläggning. Det har varit många turer här. Och det verkar att bli många turer också när det gäller försöksdjuren.

Enligt en tidningsuppgift har någon från jordbruksdepartementet sagt att den kommande propositionen om djurskydd skall innehålla ett ställningstagande till försöksdjursproduktionen. Där måste det naturligtvis vara klart att högkvalitativa försöksdjur helt enkelt måste produceras även om verksamheten blir förlagd till annan ort.

Mot denna bakgrund ställer jag frågan: Hur blir det i fortsättningen med denna produktion?

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Inom jordbruksdepartementet pågår arbetet med en proposition som skall ta upp vissa försöksdjursfrågor. Avsikten är bl. a. att begränsa användningen av försöksdjur så långt möjligt med hjälp av alternativa och kompletterande metoder till djurförsök.

Innan beräkningarna över framtida försöksdjursbehov är klara är det omöjligt att säga hur många djur som behövs totalt och om produktionen i Åker kommer att behövas.

GÖSTA KARLSSON (c):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att jordbruksministern inte kan lämna något svar i dag om innehållet i den proposition som aviserats till längre fram i vår.

Men jag tycker det är viktigt att ta till vara den erfarenhet som man skaffat sig inom försvarets fabriksverk vid den verksamhet som nu pågår i ett tiotal år.

Jag har anledning att tro att man inte helt kan avveckla den verksamheten – oberoende av vilken inställning man har till frågan om försöksdjur. Det är självfallet viktigt att man då tar vara på den erfarenhet som personalen i Åker har skaffat sig. Det är naturligt att turerna i fråga om försöksdjursverksam-

heten har väckt oro hos avnämarna, hos de sysselsatta och i kommunen.

Det har talats om någon form av missförstånd. Jag hoppas att jag inte gör mig skyldig till ett missförstånd om jag tror att jordbruksministern inte avser att verksamheten i Åkers Krutbruk snart skall vara en saga blott.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att stoppa den nuvarande verksamheten vid Rönnskärsverken, m. m.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Gustav Lorentzons* (vpk) den 2 mars anmälda fråga, 1977/78:325, till arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Gustav Lorentzon har frågat arbetsmarknadsministern vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att stoppa den nuvarande verksamheten vid Rönnskärsverken och ge orten fullgod ersättningsindustri. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Regeringen lämnade i juni 1975 tillstånd enligt miljöskyddslagen till verksamheten vid Rönnskärsverken. Därvid föreskrevs en rad långtgående åtgärder för att minska utsläppen av olika föroreningar. De flesta av dessa åtgärder skulle genomföras inom tre år från beslutet, dvs. senast i juni 1978. Bolaget ålades vidare att utreda ett stort antal frågor rörande bl. a. effekter på människan och i omgivningen av olika utsläpp. Dessutom skulle möjligheterna att ytterligare minska utsläppen utredas. Utredningarna skall senast i juni 1980 redovisas till koncessionsnämnden, som har att företa den vidare prövningen av ärendet och bestämma de slutliga villkoren för verksamheten.

Enligt vad jag erfarit har bolaget till koncessionsnämnden inlämnat en ansökan om anstånd med att vidta vissa av de föreskrivna åtgärderna. Frågan prövas f. n. av koncessionsnämnden.

Det står helt klart att förhållandena vid Rönnskärsverken inte är tillfredsställande från miljösynpunkt. Även efter det att nu föreskrivna åtgärder har vidtagits kommer utsläppen att vara betydande. Jag vill därför understryka att dessa åtgärder är att betrakta som en första etapp i ett långsiktigt saneringsprogram. Innan koncessionsnämnden prövar ärendet på nytt år 1980 skall bolaget ha lämnat förslag till åtgärder som nedbringar utsläppen till väsentligt lägre nivåer.

När det gäller arbetsmiljön har successivt ökade insatser gjorts på senare tid. Bl. a. har halterna av bly, arsenik och kadmium kunnat sänkas. Det är emellertid uppenbart att det krävs fortsatta omfattande ansträngningar också för att förbättra arbetsmiljön vid Rönnskärsverken.

Av ett företag som bedriver en sådan verksamhet som det här är fråga om måste man kräva att företaget självt fortlöpande tar till vara alla möjligheter till miljöförbättrande åtgärder. Jag utgår därför från att Boliden AB, bl. a. med utgångspunkt i resultaten av de undersökningar av hälsoeffekter m. m. som

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

Om åtgärder för att stoppa den nuvarande verksamheten vid Rönnskärsverken, m. m.

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att stoppa den
nuvarande verk-
samheten vid
Rönnskärsverken,
m. m.*

nu redovisats, undersöker vilka ytterligare insatser som nu kan göras. Samtidigt krävs naturligtvis en effektiv tillsyn från myndigheternas sida av att alla nödvändiga åtgärder vidtas.

Som jag nämnde inledningsvis finns tillstånd enligt miljöskyddslagen för den verksamhet som pågår vid Rönnskärsverken. Enligt min mening måste också i fortsättningen förutsättningarna för verksamheten vid denna industri prövas enligt gällande lagstiftning på samma sätt som när det gäller andra industrier. Både miljöskyddslagstiftningen och arbetsmiljölagstiftningen ger de möjligheter som behövs för att fortlöpande skärpa kraven på miljöförbättrande åtgärder.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga. Den gällde fullgod ersättningsindustri för den nuvarande miljöskadliga och livshotande verksamheten vid Rönnskärsverken.

Jag måste säga att jag finner svaret rätt intetsägande, för att inte säga menlöst, i den bemärkelsen att det gäller svar från en representant för den svenska regeringen på en fråga om miljöskadliga förhållanden vid ett stort bolags arbetsplatser – i det här fallet Rönnskär.

Frågan är ju: Skall regeringar – oavsett vilken politisk färg de säger sig inneha, vare sig de kallar sig borgerliga eller socialdemokratiska – helt vara underställda kapitalet? Skall alternativet vara antingen nedläggning och arbetslöshet eller också arbete med förgiftning, cancer och andra livshotande sjukdomar som följd? Efter den senaste undersökningen, presenterad så sent som den 17 i denna månad, vet vi att det också orsakas missbildningar och hjärnskador på nyfödda barn, där arvsmassan är utsatt för negativ påverkan. Hotet gäller alltså inte bara dem som jobbar på Rönnskärsverken utan också kommande släkten.

I sitt svar säger jordbruksministern bl. a.: "Regeringen lämnade i juni 1975 tillstånd enligt miljöskyddslagen till verksamheten vid Rönnskärsverken." Men naturvårdsverket hade ju undersökt fallet Rönnskär och hade med stöd av miljöskyddslagen gått emot fortsatt drift under rådande förhållanden. Den dåvarande regeringen beslöt ändå år 1975 att driften skulle få fortsätta.

Jag skulle ur den förnämliga skriften *Guld och döda skogar*, ett nummer av *Pockettidningen R*, vilja ordagrant återge vad regeringen den gången sade – det står i ett regeringsbeslut som kom från jordbruksdepartementet den 18 juni:

"Regeringen, som finner att den nuvarande och planerade verksamheten vid Rönnskärsverken är av synnerlig betydelse för näringslivet och orten och i övrigt från allmän synpunkt, lämnar Boliden aktiebolag tillstånd enligt miljöskyddslagen --- till denna verksamhet."

Min fråga till jordbruksministern är: Är arbetet till för människorna, eller är människorna till för arbetet?

Jordbruksministern är förhoppningsfull när det gäller Boliden, men litet senare i svaret säger han att det måste krävas "en effektiv tillsyn från myndigheternas sida". Men om man skall använda miljölagstiftningen och

om den ger de möjligheter som behövs för att fortlöpande skärpa kraven på miljöförbättrande åtgärder, varför sätter man då inte hårt mot hårt?

I Kvällsöppet den 17 mars fick verkställande direktören i Boliden Metall AB, Henry Lundberg, frågan: Varför ser det ut på Rönnskärsverken som det gör? Han svarade så här, direkt återgivet från min bandspelare: Vi är i en besvärlig lågkonjunktur då det gäller metallpriserna. Därför måste vi prioritera mellan de mest angelägna uppgifterna.

Då är frågan: När Bolidendirektören svarar så här, hur kan då jordbruksministern säga att han är förhoppningsfull när det gäller att Boliden i fortsättningen skall ordna miljöförhållandena på Rönnskärsverken?

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! I anslutning till det senaste som Gustav Lorentzon nämnde vill jag säga, att det är ett krav som jag ställer generellt på alla företag – inte bara på Boliden – att de skall leva upp till en bra såväl yttre som inre miljövärd. De krav som samhället kan ställa genom sin lagstiftning är ett minimum, men företagen bör själva gå längre. Det menar jag skall ligga i deras eget ansvar.

Jag vill också påminna Gustav Lorentzon om att verksamheten vid Rönnskärsverken har pågått sedan början av 1930-talet, och vår kunskap om miljöproblemen har vuxit successivt under den tiden. När det gäller fabriker som byggs i dag kan miljösynpunkterna beaktas redan vid anläggningens planering, valet av processer m. m., och där finns det stora möjligheter att tillgodose mycket långtgående miljökrav. Problemen är naturligtvis mycket större när det gäller gamla industrier. Där måste vi i första hand pröva alla åtgärder att komma till rätta med olägenheter genom olika slag av reningsåtgärder, driftförändringar m. m. De ekonomiska och sociala konsekvenserna av stora företagsnedläggningar är sådana att det måste krävas synnerligen starka skäl för att framtvinga en nedläggning. Därför menar jag att vi inte löser problemen med riskerna vid sådan produktion genom att stoppa verksamheten utan i stället genom en målmedveten satsning på att förbättra förhållandena.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jordbruksministern säger att det inte hjälper med att stoppa verksamheten utan att det här gäller helt andra problem.

Det är riktigt som herr Dahlgren säger, att vi känt till dessa förhållanden sedan 1930-talet. Detta med Rönnskärsverken är inte bara en miljöskandal, utan Bolidenbolagets handlande blev det markanta exemplet på hur demokratin i vårt land effektivt sattes ur spel av storbolagen och storkapitalet. Hur har man inte behandlat Skellefteå, myndigheterna och arbetarna där? Hur var det när man 1927 kom och förklarade att man kanske skulle etablera sig där? Man fick nästan gratis mark, låga hamnavgifter och mycket billig elkraft. Men sedan krävde man av myndigheterna att följande passus skulle skrivas in i avtalet – och jag vill gärna ha den till protokollet: "Staden fritager bolaget från ersättning för eventuella skador å staden tillhörig mark, som direkt eller

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att stoppa den
nuvarande verk-
samheten vid
Rönnskärsverken,
m. m.*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att stoppa den
nuvarande verk-
samheten vid
Rönnskärsverken,
m. m.*

indirekt kunna förorsakas av bolagets rörelse.”

Detta avtal gäller än i dag. De regeringar vi haft sedan 1927 har inte gjort ett dyft för att få bort detta ur avtalet. Bolaget arbetar alltså efter samma princip som de multinationella gruvbolagen i u-länder som de latinamerikanska, där man i kontrakten får in att man inte tar något ansvar för miljön. Där går nu indianerna och deras ättlingar och arbetar under livsfarliga förhållanden. I dag skulle man kunna säga att arbetarna vid Rönnskärsverken är vår tids indianer. De lever under samma livsfarliga förhållanden.

Jag vill då ställa en fråga till herr statsrådet, om jag kan få svar på den. Kan denna passus i det avtal som skrevs 1927 vara bindande i dag? Jag tror nämligen att det är ett falsarium. Visste myndigheterna i Skellefteå om att den verksamhet som skulle komma att bedrivas skulle vara livsfarlig för befolkningen, skulle man aldrig ha gått med på en sådan skrivning. Men Bolidenbolaget visste det. I annat fall hade man aldrig tagit med denna passus i avtalet. Min fråga till herr statsrådet är alltså: Gäller detta fortfarande? Det är rätt avgörande i detta fall därför att man fick göra på så sätt den gången. År för år har man sedan pressat regeringen och de kommunala myndigheterna med samma krav som jag nyss citerade ur den föregående regeringens skrivelse i fråga om Bolidenbolaget, ty det gällde sysselsättningen i denna bygd. Bildligt talat fick man alltså mördra hur många som helst.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag kan inte svara på den direkta fråga som herr Lorentzon ställer. Men däremot vet jag att vad som gäller för detta bolag liksom för all annan verksamhet i detta land är att man skall följa den miljöskyddslagstiftning vi har. Man skall följa de beslut som koncessionsnämnd eller regering har fattat. I detta fall fattade den förra regeringen beslut om ett 40-tal åtgärder som i en första etapp skulle vidtas. Jag vill gärna understryka att dessa åtgärder skall betraktas som en etapp i ett långsiktigt saneringsprogram. Jag tycker att det borde vara tillfredsställande även för herr Lorentzon, om man kan komma till rätta med de problem som finns vid Rönnskärsverken och som både han och jag är medvetna om och tycker illa om. Vi har en ambition att komma till rätta med dem.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Efter alla dessa år talar statsrådet här om långsiktiga saneringsprogram. Vad lägger man då in i begreppet långsiktigt saneringsprogram, när man vet vilka skador som de anställda drabbas av? Den senaste undersökningen publicerades ju den 17 i denna månad.

Nej, nu gäller det också kommande släkten. Då kan man inte tala om långsiktiga saneringsprogram, i synnerhet som verkställande direktören Lundberg i Kvällsöppet förklarade att företaget gått in med en ansökan om att få uppskjuta det hela. Ordagrant sade han: Vi vill spara pengar.

Är man så cynisk från detta bolags sida förvånar det mig egentligen att statsrådet försöker att, med tal om långsiktiga saneringsprogram, anvisa lösningar. Det går knappast att göra när det gäller Rönnskärsverken på grund

av den inställning man där har.

Låt mig ta ett exempel! Sovjetunionen förklarade sig för några år sedan villig att betala hälften av kostnaderna för att ta upp de stora cementbunkrar där arsenik är innesluten och som ligger i havet utanför Rönnskär. Man befarade att Bottenhavet – ja, hela Östersjön – skulle förgiftas. Vad svarade Bolidenbolaget? Vad svarade den dåvarande regeringen? Jo, man svarade att det intresserar oss inte – det skall säkerligen ordna sig i fortsättningen. Och ändå har Bolidenbolaget tjänat miljoner på sin export av arsenik till USA:s krig i Vietnam.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Karl Erik Olssons* (c) den 3 mars anmälda interpellation, 1977/78:138, och anförde:

Herr talman! Karl Erik Olsson har frågat mig om min uppfattning om villkoren för lantbruksnämndernas rådgivning och om jag anser att rådgivningen skall vara lika tillgänglig för alla grupper av jordbrukare.

Lantbruksnämndernas rådgivning till lantbrukarna är en viktig del av de statliga insatserna för jordbrukets rationalisering. Rådgivningen är i princip öppen för alla jordbrukare och kostnadsfri för dem. I praktiken har emellertid inte alla jordbrukare samma möjligheter att nås av individuell rådgivning med hänsyn bl. a. till avstånd och till att resurserna inte är obegränsade.

Rådgivningen är ett väsentligt medel för att genomföra jordbrukspolitikens intentioner. Dess inriktning skall således överensstämma med målen för den jordbrukspolitik som förs. Vid riksdagens beslut år 1977 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken slogs fast att en fortsatt rationalisering inom jordbruket är nödvändig och att de statliga insatserna för att underlätta en på jordbrukarnas egna initiativ grundad rationalisering är av stor betydelse. Dessa insatser skulle främst inriktas på att främja jordbrukets utveckling i de bygder och vid de företag där de kan väntas få störst effekt. Mot den bakgrunden bör rådgivningen främst ta sikte på att tillgodose familj jordbrukens behov. Vidare måste ökade insatser göras i de utpräglade glesbygderna, där lantbruket oftast är basen för sysselsättning och näringsliv.

1972 års jordbruksutredning behandlade inte rådgivningen. Lantbruksstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp som mot bakgrund av riksdagsbeslutet skall se över rådgivningen inom lantbruksverket. Dess arbete skall vara slutfört till sommaren. Styrelsen väntas ta upp rådgivningen i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80. Det blir anledning att i det sammanhanget återkomma i frågan.

BJÖRN ELIASSON (c):

Herr talman! Karl Erik Olsson är förhindrad att närvara, så jag ber att på hans vägnar få tacka jordbruksministern för svaret på interpellationen.

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om lantbruks-
nämndernas råd-
givningsverksamhet*

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen för
anställda vid AB
Partner i Öster-
sund*

Interpellationen gäller ju den diskussion som förts om att avgiftsbelägga rådgivningsverksamhet för jordbruket i större utsträckning än vad som sker i dag. Det är naturligtvis en mycket viktig fråga för speciellt de små jordbruken.

Man kan befara att en avgiftsbeläggning av sådan här rådgivningsverksamhet skulle innebära att efterfrågan på rådgivning minskade drastiskt. De som skulle drabbas vore de små jordbruken och de som finns i glesbygderna. Dessutom kan man befara att de yngre jordbrukare som börjar sin verksamhet skulle få problem med att utnyttja rådgivningen om den kostar pengar. I dag har f. ö. lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen i varje län byggt upp en väl fungerande rådgivningsverksamhet. En avgiftsbeläggning skulle – och det bekräftas av representanter för några av de lantbruksnämnder som jag vänt mig till – innebära att resurserna inte skulle kunna utnyttjas till fullo, vilket naturligtvis inte vore särskilt meningsfullt.

Man kan vidare fråga sig om inte en avgiftsbeläggning skulle betyda att de jordbrukare som inte anser sig ha råd att bekosta en sådan här rådgivning skulle bli hänvisade till kommersiella intressen som bedriver sådan verksamhet i försäljningssyfte.

Många nya forskningsresultat redovisas som är till förmån för jordbruket, och det är viktigt att dessa resultat görs tillgängliga för alla jordbrukare, oavsett ort, fastighetens storlek m. m. Särskilt betydelsefullt är detta för de små jordbruken och för glesbygderna, där de små jordbruken betyder mycket för bygdens existens. Det är också viktigt att tillgängligheten är fullständig, så att man kan utnyttja de nya forskningsrön som berör jordbrukets miljöfrågor och resurshushållning. Därför är det positivt att jordbruksministern anser att rådgivningen även i fortsättningen skall vara tillgänglig för alla jordbrukare och att någon avgiftsbeläggning av den anledningen inte är aktuell.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Med anledning av att Björn Eliasson uttalade oro över en eventuell avgiftsbeläggning när det gäller rådgivningsverksamheten vill jag bara erinra om att det i direktiven för den arbetsgrupp inom lantbruksstyrelsen som skall se över rådgivningen inom lantbruksverket bl. a. anges att en av utgångspunkterna är att rådgivningen i sin helhet alltifjämt skall bekostas med statsmedel.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för anställda vid AB Partner i Östersund

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Birger Nilssons* (s) den 9 mars anmälda fråga, 1977/78:342, och anförde:

Herr talman! Birger Nilsson har frågat mig dels vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att trygga jobben för de anställda vid AB Partner i Östersund, dels

när besked kan lämnas angående det av AB Partner sökta industrigarantilånet, dels hur långt planerna på en ersättningsindustri avancerat.

AB Partner har under hand hört sig för hos industridepartementet om möjligheten att erhålla ett industrigarantilån. Frågan övervägs, och jag kan f. n. inte ange vad resultatet av prövningen blir.

Vad Birger Nilsson anför om planerna på en ersättningsindustri torde härröra från tidningsuppgifter. Jag har inte lovat någon ersättningsindustri till Östersund. Regeringen har inte möjligheter att garantera ersättningsindustrier till en ort som drabbas av företagsnedläggningar eller neddragningar. Däremot kan jag lova att regeringen i en positiv anda skall pröva varje framställning om stöd till seriösa projekt som kan leda till nya sysselsättningstillfällen i kommunen.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Samtidigt vill jag betyga att de anställda vid AB Partner med mycket stort intresse och med stora förväntningar har avvaktat det här svaret. Tyvärr måste jag säga att de kommer att bli djupt besvikna.

Det företag som det rör sig om är uppbyggt med hjälp av lokaliseringsstöd och hade som mest ca 250 anställda. Nu är man nere i ca 140–150 anställda, och en ytterligare nedtrappning förväntas omkring den 1 september. Man är orolig inför risken att företaget skall komma att läggas ned helt. "Vi känner oss överkörda av en tolv tons ångvält" – så tolkade fackklubbens ordförande stämningen vid Partner i Östersund för ett par veckor sedan, och jag tror att han har rätt i den beskrivningen.

För att om möjligt lugna denna oro skrev fackklubben redan den 2 september 1977 till industriministern och ville ha besked om vilka åtgärder departementet tänkte vidta. Man visste då att departementet hade kontaktat företagsledningen och även tagit upp frågan om en ersättningsindustri. Det är sju månader sedan detta skedde, och brevet har ännu inte besvarats av industriministern, såvida det inte har skett under de allra senaste dagarna. Postverket säger i sin reklam att ett brev betyder så mycket, och jag kan försäkra industriminister Åsling att ett brev från den högste ansvarige för industriverksamheten i vårt land verkligen skulle ha betytt oerhört mycket i det här fallet.

Jag vill ställa följande fråga: Anser inte industriministern att man bör besvara brev från de närmast berörda, alltså de fackliga organisationerna?

Industriministern har i stället i lokalpressen den 13 mars i år förklarat att han är överraskad och anser sig tvungen att omedelbart ta kontakt med koncernens ledning. Men det gjorde han ju redan före semestern i fjol, och jag vill veta vilket svar han fick på det brev som han då skickade till koncernledningen.

I sitt svar i dag säger industriministern Åsling vad beträffar IG-lånet på 4 milj. kr. att han inte kan lämna något besked om detta. Jag vill intyga att det brådskar med ett sådant besked. Både företagsledningen och de anställda väntar på att få ett besked på denna punkt. Men det framhålls också från

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen för
anställda vid AB
Partner i Öster-
sund*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen för
anställda vid AB
Partner i Öster-
sund*

facket – helt riktigt – att dessa pengar naturligtvis inte får användas till "begravningshjälp" för företaget.

När det sedan gäller frågan om en ersättningsindustri lämnar industriminister Åsling inga löften i sitt svar. Jag vill fråga industriministern: Måste jag tolka detta som att industriministern avsäger sig allt ansvar för en ersättningsindustri, där man kan erbjuda dem som redan är avskedade och dem som kommer att avskedas nya jobb i Östersund? Det är en mycket viktig fråga, som jag hoppas att industriminister Åsling svarar på.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Birger Nilsson nämnde med all rätt att de anställda är besvikna. Det är jag också. Jag tycker att hela frågan om Partner i Östersund av koncernledningen har skötts på ett sätt som lämnar en hel del övrigt att önska.

Jag vill så svara på de direkta frågor som Birger Nilsson har ställt till mig. Han frågar om man inte bör svara på brev. Det bör man självfallet göra. Brevet från fackklubben var dock ett mera allmänt hålllet uttalande, och jag har sedan det uttalandet kommit till min kännedom haft flera kontakter med fackklubbens ledning. Så sent som föregående vecka har vi haft överläggningar i den här frågan. Jag vill alltså påstå att vi i industridepartementet fortlöpande har hållit oss informerade om fackets synpunkter på utvecklingen vid Partner i Östersund.

Birger Nilsson omnämner att jag inte gett något löfte om ersättningsindustri. Nej, det har jag inte gjort helt enkelt därför att det inte är min sak att göra detta. Däremot har jag bestämt hävdad att en koncern av denna omfattning och med den kontaktyta som den har i svenskt och internationellt näringsliv bör kunna till Partner i Östersund lägga en ersättningstillverkning eller ersättningsindustri i stället för den som nu inte har någon marknad. Vi är från statsmakternas sida beredda att stödja sådana projekt. Vi är också beredda att i samband med besked från koncernledningen beträffande möjligheterna till alternativ produktion ge ett klart besked om det förväntade IG-lånet. Men det förutsätter att koncernen ger ett klart positivt besked beträffande sysselsättningen i Partner.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill först vidhålla min uppfattning att den som bekläder posten som industriminister i vårt land ändå har ett ansvar när det gäller att skaffa fram ersättningsjobb till människor som är eller blir arbetslösa.

Vidare vill jag upprepa denna fråga: Vad fick Nils Åsling för svar från Kinnevikskoncernen när han skrev till koncernen och krävde bättre informationer? Det skedde före semestern i fjol.

I juli månad gjorde industriministern ett uttalande i Radio Jämtland, där han var inne på frågan om att det borde skaffas fram en ersättningsindustri i stället för det här företaget. Jag håller med industriministern om att Kinnevikskoncernen inte är någon fattig kusin från landet, som någon har uttryckt det, därför att man redovisar en ganska bra vinst för 1977 och man

har höjt utdelningen till aktieägarna.

Därför vill jag sluta med att ställa denna fråga till industriministern: Är det ändå inte skäl att ställa krav på ett företag, som höjer aktieutdelningen, att också slå vakt om de anställda människorna och göra någonting för att de skall få behålla jobben och tryggheten?

Industrimistern NILS ÅSLING:

Herr talman! Beträffande den sista frågan, om att ställa krav på företag, har jag som bekant gjort det också i detta fall, vilket t. o. m. – något som förvånar mig – föranlett kritik från den socialdemokratiska partipressen i Östersund, där man talar om att jag ställer för hårda krav på företagen och att de inte uppfyller dessa krav. Jag är alltså medveten om att anspråken på företagens sociala ansvar får ställas i relation till deras förmåga att uppfylla kraven, finansiellt och på annat sätt. Här tycker jag det finns anledning hoppas att Kinnevikskoncernen aktivare än man hittills visat hjälper till med att trygga ersättningsjobb, eventuellt ersättningsindustrier.

Vad jag hade talat om i radio och som Birger Nilsson refererade till var att om produktionen av motorsågar vid Partner av en eller annan anledning inte var lönsam, så förutsatte jag att koncernen hjälpte till med att skaffa dit ersättningstillverkning av en eller annan art.

Birger Nilsson vill veta vilket svar jag fått från Kinnevik. Kontakterna med företrädare för Kinnevik har varit talrika, om inte från min sida så dock från departementets sida. Det besked jag kan ge är att vi har haft en regelrätt förhandling om Partners möjligheter att leva vidare, där vi har hävdad att man från Kinneviks sida borde förlägga en alternativ tillverkning till Östersund. Vi har också, under den bestämda förutsättningen att man kan garantera sysselsättning åt ett rimligt antal personer, utfäst att vi också skulle kunna vara beredda att ge en viss finansiell hjälp för Partners fortsatta verksamhet. Om detta inte sker från företagets sida kan vi självfallet inte medverka, men vi är då beredda att söka andra lösningar för att säkra sysselsättningen vid AB Partners fabrik i Östersund.

BIRGER NILSSON (s)

Herr talman! Herr Åsling har haft nio månader på sig för att arbeta med den här saken, och han har i Radio Jämtland lovat att han t. o. m. skulle ägna semestern i fjol åt den.

I dag säger industriministern – om jag fattat honom riktigt – att den insats som industridepartementet kan göra är att bevilja lokaliseringstöd, om företaget presterar ett gångbart objekt. Det tycker jag är litet väl tunt.

Däremot är det alldeles riktigt att det har förekommit kritik i den socialdemokratiska pressen. Vi arbetar som bekant i mycket nära samarbete med fackföreningarna, och vi reagerar hårt mot sådana nedläggningar av företag eller nedskärningar av arbetsstyrkan. Som herr Åsling vet har vi i centrala Jämtland inte mycket att erbjuda som alternativ sysselsättning till de människor som blir arbetslösa.

Jag skall i eftermiddag ha kontakt med de ansvariga inom facket på AB

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen för
anställda vid AB
Partner i Öster-
sund*

Tisdagen den
28 mars 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen för
anställda vid AB
Partner i Öster-
sund*

Partner i Östersund, och jag skulle därför vilja fråga herr Åsling: Vad skall jag säga till dessa människor för att lugna deras djupa oro?

Industriministern NILS ÅSLING

Herr talman! Beträffande den sist framställda frågan kan jag försäkra Birger Nilsson att man inom facket i Östersund, helt oberoende av den förmedling av kontakter som Birger Nilsson är beredd att göra, är medveten om att förhandlingar med Kinnevikskoncernen pågår. Eftersom det, som jag anförde redan i mitt inledande svar, inte finns några konkreta resultat är det skäl man bör ange att förhandlingarna skall fortgå tills vi uppnår ett positivt resultat i en eller annan riktning.

Birger Nilsson har råkat ut för några missförstånd. Det är inte fråga om att bevilja mera lokaliseringsstöd till Partner. Stödet har f. ö. varit förknippat med vissa finansiella engagemang också på annan ort för Kinnevikskoncernen i de diskussioner som påbörjades redan när Partner etablerades i Östersund. Vi har inom industridepartementet hävdad att om Kinnevikskoncernen vill lösa dessa problem bör koncernen också slå vakt om sysselsättningen i den omfattning som rimligtvis kan begäras. Det är ändå en mycket kraftig och mycket beklaglig reducering av sysselsättningsnivån som har aktualiserats.

Sedan får vi försöka att, så fort det finns några möjligheter till det, fortsätta arbetet med att lokalisera alternativ sysselsättning till Östersund. Under alla förhållanden kommer i det inre stödområdet, dit Östersund hör, att behövas nya krafter för industrier. Där hoppas jag att Birger Nilsson är beredd att lämna sin medverkan. Det är tyvärr så att det konkurrens klimat och den ekonomiska situation som vi befinner oss i, bl. a. till följd av årtals försummelse tidigare, gör det synnerligen besvärligt att nu skaffa ersättningsindustrier. Där måste man vara beredd att ta nya krafter, och det är vi beredda att göra i Östersunds kommun.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag känner till att företaget redan har fått visst ekonomiskt stöd av samhället. Om jag inte tar fel har det först och främst gällt ett driftsstöd med 9 milj. kr. ur investeringsfonden. Vissa lokaliseringsslån som företaget tidigare fått har också eftersänkts. Företaget begär även ett industrigarantilån på 4 milj. kr.

Jag tycker sannerligen att industriministern, som ju beviljar sådana här generösa ekonomiska förmåner, borde ställa som villkor för att få dessa pengar att driften skall fortsätta och att företaget skall göra vad det kan för att skaffa sysselsättning åt dessa förtvivlade människor. Det är skäligt att samhället ställer sådana villkor när man betalar ut skattepengar. Jag skulle vilja ge industriministern rådet att ta ett fastare grepp om företagen i de här sammanhangen. Det kan ändå inte vara riktigt, herr industriminister, att sprida ut skattepengar till företag och samtidigt säga att frågor om ersättningsindustrier och nedtrappning av antalet anställda får ankomma på företagen själva att suveränt avgöra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1977/78:120 till kulturutskottet

1977/78:136 till skatteutskottet

1977/78:142 till lagutskottet

1977/78:145 till näringsutskottet

§ 12 Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1977/78:29–32

Skatteutskottets betänkanden 1977/78:35–37

Lagutskottets betänkanden 1977/78:16 och 18

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:20

Socialutskottets betänkande 1977/78:22

Utbildningsutskottets betänkanden 1977/78:18 och 19

Jordbruksutskottets betänkande 1977/78:12

Näringsutskottets betänkanden 1977/78:42 och 43

Civilutskottets betänkanden 1977/78:22–24

§ 13 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1977/78:146

§ 14 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle konstitutionsutskottets betänkanden nr 29–32 jordbruksutskottets betänkande nr 12, socialförsäkringsutskottets betänkande nr 17 och skatteutskottets betänkanden nr 35–37 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 15 Anmälades och bordlades

Propositioner

1977/78:119 om statligt övertagande av Göta kanalbolag, m. m.

1977/78:132 om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt, m. m.

1977/78:144 med förslag till lag om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio, m. m.

§ 16 Anmälades och bordlades

Redogörelse och förslag

1977/78:14 Styrelsens för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1977

1977/78:15 Fullmäktiges i riksbanken förslag till ändring i lagen (1934:437) för Sveriges riksbank

§ 17 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1782 av *Anders Björck m. fl.*1977/78:1783 av *Claes Elmstedt m. fl.*

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

- 1977/78:1784 av *Barbro Engman-Nordin*
1977/78:1785 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*
1977/78:1786 av *Kurt Hugsson*
1977/78:1787 av *Nils Hörberg*
1977/78:1788 av *Gördis Hörnlund m. fl.*
1977/78:1789 av *Bertil Jonasson*
1977/78:1790 av *Elver Jonsson m. fl.*
1977/78:1791 av *Torkel Lindahl* och *Olle Wästberg* i Stockholm
1977/78:1792 av *Sven-Erik Nordin m. fl.*
1977/78:1793 av *Hans Nyhage m. fl.*
1977/78:1794 av *Joakim Ollén*
1977/78:1795 av *Gunnar Olsson m. fl.*
1977/78:1796 av *Olof Palme m. fl.*
1977/78:1797 av *Birgitta Rydle m. fl.*
1977/78:1798 av *Ulla Tillander*
1977/78:1799 av *Lars Werner m. fl.*
1977/78:1800 av *Bengt Wiklund m. fl.*
1977/78:1801 av *Allan Åkerlind*
med anledning av propositionen 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m. m.
- 1977/78:1802 av *Ulla Tillander* med anledning av propositionen 1977/78:93 om riktlinjer för ansvarsfördelning inom bostadsförsörjningen m. m.
- 1977/78:1803 av *Georg Andersson m. fl.*
1977/78:1804 av *Gunnar Björk* i Gävle och *Kerstin Göthberg*
1977/78:1805 av *Lars-Ingvar Sörenson* och *Hans Alsén*
1977/78:1806 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1977/78:99 om statligt litteraturstöd m. m.
- 1977/78:1807 av *Stig Alemyr m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:106 om anslag för budgetåret 1978/79 till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde
- 1977/78:1808 av *Bernt Ekinge*
1977/78:1809 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*
1977/78:1810 av *Olof Palme m. fl.*
1977/78:1811 av *Olle Svensson m. fl.*
1977/78:1812 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1977/78:110 om energiforskning m. m.
- 1977/78:1813 av *Hugo Bengtsson*
1977/78:1814 av *Hans Gustafsson m. fl.*
1977/78:1815 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1977/78:112 om riktlinjer för fiskeripolitiken, m. m.

1977/78:1816 av *Olof Palme m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:116 med förslag till anslag till statens vattenfallsverk för budgetåret 1978/79, m. m.

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

1977/78:1817 av *Olof Palme m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:123 om statliga garantier för lån till skogsindustrin

Anmälan av interpellationer

1977/78:1818 av *Olof Palme m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:124 om lån för forskningsverksamhet i Ranstad

1977/78:1819 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*

1977/78:1820 av *Olof Palme m. fl.*

1977/78:1821 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:130 om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

§ 18 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 17 mars

1977/78:147 av *Anton Fågelsbo* (c) till kommunministern om handläggningstiden för vissa kommunala ärenden:

En grundläggande förutsättning för den enskildes rättssäkerhet är att de ärenden han måste ha samhälleliga beslut i också avgörs inom rimlig tid. Sker inte detta kan förutsättningarna för gjord framställning helt förändras. Inte minst gäller detta framställningar om tillstånd och lov i skilda sammanhang till kommunala organ.

För kommunfullmäktige, kommunstyrelse och vissa kommunala nämnder gäller kommunallagens bestämmelser. Denna innehåller inga regler som säger att ett ärende som väckts av enskild kommuninvånare skall handläggas inom viss tid. Motion till fullmäktige skall dock beredas på sådant sätt att beslut kan fattas inom ett år. Någon liknande uppmaning om begränsning i tiden finns ej när det gäller enskilda kommuninvånares ärenden.

Självfallet skulle en strikt regel om tid för avgörande av ärende kunna skapa en hel del problem. Ärendena är av mycket olika karaktär och fordrar därför självfallet olika lång beredningstid. Men detta förhållande innebär inte att det är acceptabelt att en enskilds anhängiggjorda ärende skall få förhalas så att rättssäkerheten kommer i fara.

En möjlighet som aktualiserats i debatten om denna fråga är att öppna möjlighet för den enskilde till någon form av inaktivitetsbesvär. Om en fråga

Tisdagen den
28 mars 1978

*Anmälan av inter-
pellationer*

inte avgjorts inom viss tid skulle den enskilde ha möjlighet att få frågan prövad genom att med inaktiviteten som grund besvara sig till högre instans. Denna skulle då avgöra frågan efter hörande av det kommunala organet.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till kommunministern få ställa följande fråga:

Är kommunministern beredd redovisa sin syn på hur frågan om långa handläggningstider av ärenden som väckts av enskilda kommuninvånare bör lösas?

den 20 mars

1977/78:148 av *Lars Ulander* (s) till arbetsmarknadsministern om styrelserepresentationen för anställda:

Under perioden 1 april 1973–30 juni 1976 fanns en försökslagstiftning om representation för arbetstagare i aktiebolags och ekonomiska föreningars styrelser (SFS 1972:829). Efter en utvärdering genomförd av statens industriverk (SIND 1975:4) föreslogs med hänsyn till de positiva erfarenheterna att styrelserepresentationen i bolagen för de anställda skulle permanentas. Dessutom utvidgades lagens tillämpningsområde från att omfatta företag med 100 anställda till att gälla företag med 25 eller fler anställda. Andra förändringar genomfördes också i anledning av de påpekanden som LO och TCO framförde och de erfarenheter som industriverket gjort vid sin utvärdering.

Av olika skäl kom vissa företagsformer inte att omfattas av styrelserepresentationsreformen. Det gällde exempelvis handelsbolag och kommanditbolag, enär dessa företagsformer f. n. inte inbegriper någon formell styrelse. Det gällde också stiftelser och vissa företagsformer som står den ekonomiska föreningen nära, såsom flottningsföreningar, besparingsskogar och vägsamfälligheter.

LO krävde dels i den egna utvärdering som gjordes av försökslagstiftningen, dels i sitt remissyttrande över industriverkets rapport, att förutsättningarna för en styrelserepresentation skulle utredas även för de företagsformer som kom att ligga utanför styrelserepresentationen.

Beträffande handelsbolag, kommanditbolag och stiftelser ansåg industriministern i propositionen 1975/76:166 att pågående utredningsarbete skulle avvaktas innan ställning togs till styrelserepresentation för de anställda. Även i fråga om flottningsföreningarna och andra den ekonomiska föreningen närstående företagsformer skulle styrelserepresentation övervägas i annat sammanhang, menade industriministern.

I departementspromemorian Förslag till lag om ekonomiska föreningar m. m. (Ds Ju 1976:11) föreslogs att flottningsföreningar skall omfattas av styrelserepresentationen. LO och Svenska skogsarbetareförbundet hälsade detta med tillfredsställelse, och det är utmärkt att denna reform har åstadkommits genom propositionen 1977/78:41.

Dess värre ser det betydligt mörkare ut för en reform som innebär

styrelserepresentation för de anställda i stiftelser. Stiftelseutredningen, som nu arbetat några år, har ännu inte lagt fram något förslag och förväntas enligt uppgift inte göra det förrän 1980. Det är allvarligt eftersom många stiftelser bedriver betydande rörelser med många anställda, exempelvis alla kommunala bostadsstiftelser. Utan representation för de anställda i bolagsstiftelsernas styrelser riskerar de anställda på denna begränsade sektor att komma vid sidan om i den pågående omdaningsprocessen. Det är viktigt att de anställdas möjligheter till medbestämmande ges likartade förutsättningar.

Handelsbolagsutredningen, som ansågs färdig att lämna sina förslag redan i början på 1977, avser enligt uppgift att presentera sina förslag tidigast 1979. Ej heller inom detta område finns det sålunda anledning att räkna med några förändringar i positiv riktning för de anställda.

Inte minst mot bakgrund av de goda erfarenheter som erhållits från de områden, där styrelserepresentation för de anställda genomförts, är denna stagnation i utvecklingen mycket allvarlig. Styrelserepresentationen var en viktig och integrerad del av det företagsdemokratiska program som LO antog på kongressen 1971. När detta program är på väg att genomföras genom tillkomsten av nya arbetsrättsliga lagar och avtal, är det särskilt allvarligt att vissa företagsformer, som omfattas av övrig lagstiftning och kommer att omfattas av medbestämmandeavtal, inte kommer att få den inflytandemöjlighet som styrelserepresentationen ger. Möjligheterna att bevaka och förverkliga ett demokratiskt medbestämmande blir med andra ord sämre i de företagsformer som inte omfattas av styrelserepresentation.

Med hänvisning till vad som här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till arbetsmarknadsministern ställa följande frågor:

1. Anser arbetsmarknadsministern att styrelserepresentationsreformen skall omfatta även stiftelser och företagsformer som formellt inte utgör en ekonomisk förening men står denna nära?

2. Avser arbetsmarknadsministern att vidta sådana åtgärder att de anställda i företagsformer, som har styrelse men inte omfattas av styrelserepresentationslagen, snarast bereds möjlighet till representation?

3. Anser arbetsmarknadsministern att den insyn styrelserepresentationslagen ger också bör ges motsvarighet i företagsformer som nu saknar formell styrelse?

4. Avser arbetsmarknadsministern att vidta sådana åtgärder att styrelserepresentation för de anställda blir möjlig i handelsbolag och kommanditbolag genom tillskapande av interimistiska styrelser i avvaktan på att frågan om permanenta styrelser i dessa bolag blir löst?

den 21 mars

1977/78:149 av *Hans Petersson* i Röstånga (fp) till industriministern om verkningarna av att företag och produktion flyttas från en kommun till en annan:

I ett pressat sysselsättningsläge blir "raggingen" av företag kommuner emellan alltmera påtaglig. Det är begripligt, dock inte försvarbart när det

gäller flyttningar av företag och produktion från en ort till en annan. Ur nationalekonomisk synpunkt har man då anledning att bl. a. ställa sig följande frågor: Vad vinner man på att skapa sysselsättning i en region då man samtidigt skapar motsvarande arbetslöshet i en annan? Kan det vara rimligt att stat och kommuner skall ställa upp med olika stödåtgärder, då företag för egen vinnings skull flyttar sin tillverkning mellan olika kommuner?

Euroc-koncernen avser att upphöra med produktionen i sin fabrik – TeknoTerm AB – i Svalöv för att flytta produktionen till Kalmar. Denna åtgärd innebär att 70 personer friställs i Svalöv medan Kalmar får ett tillskott av motsvarande antal arbetstillfällen. Nya sysselsättningar skapas inte härigenom. Det rör sig mer om en flyttning av undersysselsättning olika kommuner och regioner emellan.

Mot denna bakgrund och med följande av fackklubbarna inhämtade fakta ter det sig oförsvarbart att flytta produktionen från Svalöv till Kalmar.

Den kollektivanställda personalen utbildas i Svalöv under första halvåret 1978 med hjälp av "25-kronan".

Nyutbildning av personal i Kalmar är planerad med hjälp av AMS-medel.

Koncernen begär statliga lokaliseringslån för nyetablering i Kalmar.

Svalövregionen liksom Malmöhus län i övrigt har i dag stora sysselsättningsproblem. På det nedläggningshotade varvet i Landskrona har 340 personer bosatta i Svalöv sin anställning.

Med hänvisning till det framförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till industriminister Nils G. Åsling ställa följande fråga:

Kan det ligga i linje med regeringens näringspolitiska filosofi att med olika statliga stödåtgärder medverka till att flytta företag och produktion från en kommun till en annan, då nettoeffekten i sysselsättningshänseende är praktiskt taget noll?

den 28 mars

1977/78:150 av *Thage Peterson* (s) till statsministern om orsakerna till vissa valutaspekulationer:

I samband med devalveringen i augusti 1977 framfördes från socialdemokratiskt håll kritik mot regeringens sätt att sköta devalveringen.

Orsaken till kritiken var att regeringen genom ekonomiminister Gösta Bohman gjort uttalanden som kunde tolkas så att en devalvering var att vänta. Det visade sig också sedermera att många företag och enskilda handlat i enlighet med en sådan tolkning.

I dagarna har Sveriges riksbank genom två ekonomer redovisat en undersökning om omständigheterna kring devalveringen och om storleken av spekulationseffekterna. Denna undersökning visar att vårt lands valuta-reserv utan spekulation skulle ha varit 6–8,5 miljarder kronor större. Den av ekonomiministern i det närmaste aviserade devalveringen resulterade således i det här angivna valutautflödet.

Det framstår för alla som ett faktum att regeringen har det självklara ansvaret för det inträffade, liksom det fulla ansvaret för de grundläggande orsakerna till oroligheterna kring den svenska valutan och för de omfattande valutaspekulationerna. Med anledning härav vill jag ställa följande frågor till regeringschefen:

1. Delar statsministern uppfattningen att regeringens företrädare genom oförsiktiga uttalanden underlättat de omfattande valutaspekulationerna, som åsamkade riksbanken valutaförluster och som i sista hand drabbade Sveriges skattebetalare?

2. Vilka åtgärder ämnar statsministern vidta för att liknande händelser icke skall upprepas?

1977/78:151 av Jörn Svensson (vpk) till industriministern om den statliga tekopolitiken:

Regeringens industriminister besöker på torsdag svensk tekoproduktions geografiska hjärta – Marks kommun i Sjuhäradsbygden. Detta sker i ett läge när tekokrisen är allvarligare än någonsin. Trots detta saknar industriministern och regeringen alltså varje antydning till politisk målsättning beträffande den svenska tekoindustrin.

Bristen på mål i svensk tekopolitik har urartat till skandalös underlåtenhet. Under hela den tid av det socialdemokratiska regeringsinnehavet, som såg tekokrisens utveckling, framlades icke något som helst program eller förslag till styrning och inte ens en allmän målsättning. Den borgerliga regeringen å sin sida har brutit ut frågan om beredskapsförsörjningen och SweTeco ur det större sammanhanget. Man har behandlat dessa frågor – inkl. frågan om neddragningen av antalet arbeten i den statliga koncernen med 2 000 – utan att ha angett någon målsättning för tekoindustrin i dess helhet. Under tiden har varslan haglat och förhållandena för tekoregionerna blivit alltmer tryckta.

En särskild beredningsgrupp arbetar med underlag för en statlig tekopolitik. Emellertid kan regeringen knappast undvika att ta politisk ställning genom att hänvisa härtill. Ett internt organ inom statsapparaten kan väl lämna underlag och teknisk-organisatoriska förslag men inte gärna utforma tekopolitikens ramar och huvudmålsättningar. Detta måste ankomma på regering och riksdag ensamma. Regeringen måste här ha en politisk åsikt, en värdering. Denna måste kunna redovisas. Målsättningen kan givetvis inte vara särskilt detaljerad. Men den måste kunna avse t. ex. ting som den totala sysselsättningen, hur många arbeten som ännu skall slås ut, var neddragningen skall stanna, hur importpolitiken skall föras etc.

Mot den nu anförda bakgrunden vill jag efterlysa besked av industriministern i nämnda huvudfrågor för svensk tekopolitik. Jag tillåter mig till statsrådet ställa följande frågor:

1. I dag arbetar knappt 45 000 människor i tekoindustrin, och det sämsta prognosalternativet förutser ett framtida antal av 6 000. Vid vilken nivå mellan dessa tal anser industriministern att svensk tekoindustri skall

ligga?

2. Varför avslag både regeringspartierna och socialdemokraterna den 16 mars i år vpk:s krav på att skydda nuvarande nivå på sysselsättningen inom tekoindustrin?

3. Vid vilken nivå anser industriministern att importandelen inom konfektion och trikå skall stanna? Är denna nivå högre än dagens?

4. Arbetar regeringen med någon plan för att tillskapa alternativa arbeten inom Sjuhäradsbygden? Om så ej är fallet, varför gör man det inte?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 mars

1977/78:360 av *Ingvar Carlsson* (s) till statsrådet Olof Johansson om syftet med viss arbetsgrupp för lösningar på kärnkraftens avfallsfrågor:

Professor Torbjörn Westermark har meddelat att han anser sig tvingad att lämna den arbetsgrupp som tillsatts med uppgift att på internationellt plan pröva förslag till lösningar på kärnkraftens avfallsfrågor. Grunden för Westermarks avsägelse tycks vara att han inte anser att kraven på vetenskaplig objektivitet i granskningen uppfylls.

Med anledning härav vill jag fråga energiministern:

Vill statsrådet informera riksdagen om syftet med den tillsatta arbetsgruppen?

1977/78:361 av *Filip Fridolfsson* (m) till socialministern om följderna av mellanölsförbudet:

Mellanölsförbudet, som infördes för att i första hand stävja alkoholmissbruk bland barn och ungdom, hälsades på många håll som en viktig alkoholpolitisk reform. Alkoholvanorna främst bland barn och ungdom antogs påverkas positivt av förbudet.

Enligt en nyligen genomförd Sifo-undersökning skulle dock resultatet av mellanölsförbudet ha blivit en starkt ökad alkoholkonsumtion bland 12–15-åringar. Dessa dricker i ökad omfattning starkare drycker.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga socialministern:

Avser statsrådet att närmare undersöka om mellanölsförbudet fått de följder för barns och ungdomars alkoholbruk som Sifo-undersökningen antyder?

1977/78:362 av *Börje Hörnlund* (c) till industriministern om domänverkets leveranspriser på virke:

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att få svensk industri konkurrenskraftig. Arbetsmarknadens parter på den privata sektorn har visat

stort ansvar i den uppgörelse som träffats för 1978 och större delen av 1979.

Skogsindustrin kämpar f. n. med stora problem. Regeringen är nu beredd att ge stöd i storleksordningen 1 miljard kronor till skogsindustrin. De privata skogsägarna har gått med på kraftigt sänkta leveranspriser. Enligt säkra uppgifter vägrar dock domänverket att i detta läge sänka sina priser på virke. Det statliga verkets agerande hotar enligt min mening sysselsättningen inom rätt stora delar av skogsindustrin. Domänverket är som bekant en stor skogsägare, i synnerhet inom de norra skogslänen, och har ett stort ansvar för sysselsättningen.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag fråga:

Anser statsrådet det riktigt att ett statligt verk agrerar på detta sätt i ett läge där alla goda krafter måste ta sitt ansvar för att åstadkomma en ökad export i syfte att bibehålla och helst utöka sysselsättningen inom industrin?

Jag vill dessutom fråga: Vilka åtgärder kan industriministern vidta?

den 28 mars

1977/78:363 av *Erik Glimmér* (c) till statsrådet Ingegerd Troedsson om etableringen av privatpraktiserande läkare:

Efter framställning av Läkarförbundet har socialstyrelsen hos Östergötlands läns landsting förhört sig om möjligheten för privatläkare att få etablera sig i Norrköping och Linköping.

Landstingets sjukvårdsstyrelses majoritet har i yttrande över framställningen motsatt sig etablering av privatläkare i nämnda orter.

Med hänvisning till det anförda vill jag till statsrådet Ingegerd Troedsson ställa följande fråga:

Delar statsrådet den uppfattningen att man genom landstingets politiska beslut skall förhindra etablering av privatpraktiserande läkare?

1977/78:364 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till handelsministern om utredningen angående förbud mot kapitlexport till Sydafrika:

Riksdagen beställde den 4 juni 1977 en "skyndsam" utredning med uppgift att utarbeta ett lagförslag med förbud mot kapitlexport till Sydafrika.

När beräknas utredningen om kapitlexportförbud till Sydafrika framlägga sitt förslag?

På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 16.39 att ajournera sina förhandlingar till kl. 18.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskotts-
betänkandena väntades föreligga.

§ 20 Då förhandlingarna kl. 18.00 återupptogs anmäldes och bordlades
Finansutskottets betänkande

1977/78:19 med anledning av propositionen 1977/78:89 om särskild ersättning till Luleå kommun jämte motioner

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

*Meddelande om
frågor*

Nr 101

Tisdagen den
28 mars 1978

Skatteutskottets betänkande

1977/78:38 med anledning av propositionen 1977/78:115 om slopande av den
s. k. radavgiften på tips jämte motion

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1977/78:18 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag
för budgetåret 1978/79 till studiestöd m. m. jämte motioner

1977/78:19 med anledning av motion om underlaget för uttag av arbetsgi-
varavgifter

Trafikutskottets betänkanden

1977/78:11 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser utgif-
terna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79 inom kommunikationsde-
partementets verksamhetsområde jämte motioner

1977/78:16 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser anslaget
till Transportstöd för Norrland m. m. jämte vissa motioner

1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser anslaget
till Transportstöd för Gotland jämte motioner

1977/78:19 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser anslaget
till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägs-
linjer m. m. jämte motioner

Näringsutskottets betänkande

1977/78:44 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om
tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 i vad avser
teckning av aktier i ett bolag för export av tjänster till u-länder jämte
motion

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 18.01.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert